

VVK OTSUSE NR 93 VAIDLUSTUS

Vabariigi Valimiskomisjon (VVK) on jätnud oma 4.02.2026 otsusega nr 93 läbi vaatamata MTÜ Ausad Valimised kaebuse Riigi Valimisteenistuse (RVT) 26.01.2026 toimingu peale, millega RVT informeeris Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni avalikul, st veebis ülekantaval töökoosolekul osalejaid ja koosoleku jälgijaid sellest, et MTÜ viis 2025. aasta KOV valimiste käigus läbi e-hääletamise süsteemi vastaseid ründeid. Selliseid ründeid pole MTÜ läbi viinud ja eksitavate ning põhistamata väidetega KOV valimiste käigu ja MTÜ rolli kohta selles kahjustab RVT ühingut ja selle liikmeks olevaid või sellega seotud valimisvaatlejaid, kes osalesid KOV valimistel vaatlejatena.

RVT oli 26.01 ametlikult korruptsioonivastasesse erikomisjoni kutsutud nagu oli kutsutud ka MTÜ Ausad Valimised valimisvaatlejate esindajana. Kuigi algselt pidi toimuma komisjoni istung, et arutada Tarvo Treieri teadustöö järeldusi¹, siiski komisjoni töökava ei kinnitatud ning komisjoni esimees tegi seetõttu kohalviibijatele ettepaneku pidada sellele vaatamata sama päevakorraga avalik, st veebis ülekantav töökoosolek, mille raames kuulata ära doktorant Treieri ettekanne ja arutada sellega seotud küsimusi, millega kohalejäänud nõustusi².

Kuigi VVK 4.02.2026 koosolekul kõlasid väited, et tegu olla olnud informaalse kohvinurgaaruteluga, ei pea need paika, sest 26.01 koosolekul kohvi ei pakutud, vaid see toimus tavapäraste erikomisjoni istungitega identses ja ametlikus formaadis, kus komisjoni esimees juhatas koosolekut, st andis ja võttis sõna, ja osalejad käitusid sellega kooskõlas, lülitades kõnelemise ajaks sisse mikrofoni ning käitudes nagu on käitunud ka varasematel erikomisjoni avalikel veebikoosolekutel. Kuna RVT oli sinna ametlikult kutsutud ja osales istungile järgnenud töökoosolekul erikomisjoni esimehe ettepanekul sellesama ametliku kutse raames ja selle sisulise jätkuna, siis ei ole kahtlust, et RVT osales töökoosolekul ametlikult ja Riigikogu komisjoni avalikul töökoosolekul esitatud väited on RVT avalikud toimingud selle asutuse pädevuse raamides.

RVT juht Arne Koitmäe esitas erikomisjoni 26.01 töökoosoleku raames³ MTÜ kohta konkreetsed faktiväited, millel ei ole teadaolevalt alust:

“Kõigepealt ma tahan öelda, et see, mida MTÜ Ausad Valimised läbi viis valimiste käigus – ehk siis need ründed e-hääletamise süsteemi vastu – need kõik tuvastati. Need on ka audiitori raportis kirjas, igaüks võib sealt ise lugeda, mis need põhjused olid.” (4:00)

Väiteid selliste rünnete läbiviimisest ei püüdnud Arne Koitmäe põhistada ka VVK koosolekul ning vastas Epp Hannuse VVK asendusliikme Gert

Uiboaja küsimusele, et kas Koitmäe “ei kommenteerinud MTÜ Ausate Valimiste nii-öelda võimalikke ründeid e-hääletamise süsteemi vastu”:

“Jah, me ei läinud sellesse, me ei sisendanud sellesse teemasse, kuna see ei olnud ka selle arutelu teema.”

Seejuures olid doktorant Tarvo Treieri dokumenteeritud ja RVT poolt potentsiaalselt läbiviidavad siseründed elektroonilise hääletuse süsteemi vastu just nimelt selle koosoleku teema. RVT juht Arne Koitmäe täiesti omal algatusel otsustas avaldada seisukohta MTÜ tegevuse kohta KOV valimistel pärast seda, kui MTÜ esindaja oli selgitanud, kuidas valimisvaatlejad tegid doktorandi poolt sünteetiliste andmetega demonstreeritud korduslugemisi läbi KOV valimistel salvestatud tegelike hääletage, mis olid registreerimisteenuse kinnituste järgi olemas ka tegelikus elektroonilises valimiskastis.

Sõltumata sellest, mis oli RVT juhi arvates arutelu teema, oli kontekstist ilmne, et a) Arne Koitmäe omistab MTÜ-le rünnete teostamist, millelaadsete teostamise kahtluse pani temale ja tema asutusele Tarvo Treieri uurimistöö, mida erikomisjonis arutati ja millega seotud asjaolude avalikkuse, vaatlejate ja audiitorite eest varjamine alates veebruarist 2025 oli komisjonis üks peamisi aruteluküsimusi ja b) selliste tehniliste “rünnete e-hääletamise süsteemi vastu” teostamist MTÜ poolt väitis Arne Koitmäe, viidates põhjenduseks audiitori raportile, mis ei kirjelda ühtegi sellist rünnet ega maini kordagi MTÜd Ausad Valimised.

Audiitoriga nõustub ka RIA oma küberturvalisuse aastaraamatus 2026⁴, milles tuuakse KOV valimistega seotud rünnete hulgas välja üksnes teenustökestusründeid, millega pole MTÜ-l Ausad Valimised samuti teadaolevalt seost:

“Kohalike omavalitsuste volikogude valimised möödusid küberruumis suhteliselt rahulikult. Valimistega seotud veebilehti tabasid teenustökestusründed, kuid mõju neil polnud.” (lk 12)

MTÜ esindaja Märt Pöder ütles VVK koosolekul selgelt, et MTÜ ei ole isegi mitte tegelenud selliste tehniliste tegevustega, mille käigus avaneks võimalus rünneteks, vaid MTÜ on peamiselt korraldanud valimisvaatlejate omavahelist infovahetust ning esitanud selle tulemusel mõned valimisvaatlejate õiguste tagamise vaatenurgast olulised kaebused. RVT juhi osutus auditiraportile ja väide, et ründed olevat tuvastatud, viitab spetsiifilistele tehnilistele rünnetele “e-hääletuse süsteemi” vastu ega saa viidata metafoorselt legitiimsetele valimiskaebustele kui rünnetele.

Auditiraportis⁵ kõige lähem RVT juhi kirjeldustele on ptk 2.4 hääle korduslugemise ja tervikluse kontrolli kohta, kus väidab audiitor teadaolevalt valimisvaatleja Kaspar Kartanase tegevuse kohta, et ta tõenäoliselt olevat tahtlikult pannud proovile e-hääletuse süsteemi:

“Täiendav logide analüüs kinnitas, et vea andis audiitorrakendus, kuna selle algoritm ei sisalda kasutusjuhtu, kui isetehtud valijarakendusega saadetakse kogujasse üks ja sama krüptogramm korduvalt. Niisugusel juhul on tegemist tahtliku käitumisega, sest eesmärgiks on tõenäoliselt e-hääletuse süsteemi proovilepanek. Korduv e-hääle saatmine nõuab häid IT-oskusi. Logide analüüs näitas, et tegemist oli sama hääletajaga, kelle hääled said määrangu „Registreerimisteenuse päring pole unikaalne“. Tema antud häälest läks anonümiseerimise etappi ainult viimane. Logid, mida analüüsiti, ei sisaldanud e-hääle krüptogramme.”

Kuigi MTÜ-ga seotud isikud, nt Märt Pöder MTÜ juhatuse liikmena on näidanud selle nn korduvate krüptogrammide juhtumi analüüsimise vastu üles huvi tagantjärele seoses 20.10.2025 ilmnunud auditeerimise probleemidega⁶, ei ole MTÜ-l seost Kaspar Kartanase poolt KOV valimiste käigus läbi viidud oletavate “proovilepanekutega”, mis pidid toimuma valimiste ajal vahemikus 13.10-18.10.2025.

Kaspar Kartanas pole tegutsenud MTÜ nimel ega olnud ka MTÜ liige.

Kuigi VVK oma 29.10.2025 otsuse nr 71⁷ punktis 17 paistab inkrimineerivat Kartanasele “mitmekordset hääletamist” kui KarS §165 vastavat “valimispettust” ja 29.10.2025 koosolekul nr 37 ning selle protokolliski⁸ esinevad viited rünnete ja manipulatsioonile, sj RVT oma kommentaaris VVK otsuse punktis 12 väidab, et audiitori poolse isikuandmete lekitamise võis põhjustada Kartanase tegevus, ei ole RVT ega VVK teadaolevalt teavitanud väidetavatest rünnetest asjaomaseid asutusi.

Ka pole RVT teadaolevalt teavitanud asjaomaseid asutusi MTÜ Ausad Valimised poolt toime pandud väidetavatest rünnetest e-hääletamise süsteemi vastu, mida RVT esindaja osutas erikomisjoni 26.01 koosolekul, viidates oma väidete tõenduseks eksitavalt audiitori raportitele.

Valimisvaatlejad on RKVS §19⁴ ja KOVVS §23⁴ ette nähtud seaduslik institutsioon ja kuigi VVK oma 4.02 otsuse nr 93 punktis 11 soovib avada debatti selle üle, kas valimisvaatlejate MTÜ-l on KOVVS §64 järgi üldse kaabeõigus, siiski on valimisvaatlejate huvide eest seismine ning vaatlejate esindamine MTÜ Ausad Valimised põhikirjaline tegevus ning Riigikohus on seni MTÜ kaabeõigust pigem jaatanud ning MTÜ kaebusi ka rahuldanud. MTÜ oli läbi oma esindaja kohal ka korruptsioonivastase erikomisjoni 26.01 koosolekul ja RVT osales seal samuti oma pädevuses olnud elektroonilise hääletuse küsimustes.

Riigikohus on varasemas praktikas kinnitanud, et RVT-l kui valimiste korraldajal on seadusest tulenev kohustus anda valimiste läbiviimise faktiliste asjaolude kohta tegelikkusele vastavat teavet ja selle peab tagama VVK oma järelevalvaja kohustuse raames. Seejuures on

Riigikohus osutanud, et kuigi RVT-l selline kohustus on, siiski pole vaatlejal õigust kaebemenetluse raames nõuda tõele vastavate väidete esitamist või ekslike väidete korrigeerimist ega VVK poolt vastava menetluse algatamist, kui tegu pole kaebaja subjektiivsete õiguste riivega.

Kaebaja on seisukohal, et 26.01 koosolekul esitatud väidetega riivatakse MTÜ subjektiivseid õigusi, sest oma esindajate kaudu valimisi vaadeldes või kaebemenetluses või valimistega seotud asjades juriidilise isikuna oma põhikirjalisi huve edendades sõltuvad vaatlejad RVT poolsest praktilisest tegevusest valimisühimõtete tagamisel. Esitades MTÜ ja selle esindajate valimiste käigus ette võetud tegevuse kohta väiteid, mis alusetult omistavad neile seadusevastaseid samme välistavad RVT rolli RKVS §15 määratletud pädevuste raames valimiste seadusekohase korraldamise tagamisel ja valimiste vaatlemise seadusekohasel läbiviimisel. Kuna selliseid süüdistusi esitatakse kollektiivselt valimisvaatlejate ja neid ühendava MTÜ kohta, siis on tegu valimiste manipuleerimisega ja valimisvaatlejate seadusevastase mõjutamise või diskrimineerimisega.

RVT-l kui ametiasutusel on hea halduse ja õigusselguse põhimõttest lähtuv tulenev kohustus kasutada oma tegevuses ja kommunikatsioonis täpset ning põhjendatud keelt, hoidudes isikuid või organisatsioone kahjustavate hinnangute andmisest ilma faktilise ja õigusliku aluseta. Tõendamata süüdistuse esitamine, eriti olukorras, kus viidatud dokumentatsioon väidet ei toeta, on õiguslikult lubamatu. Kuna tegu on ühtlasi faktiväitega 2025. aasta KOV valimiste käigus asetleidnud sündmuste kohta, siis on väide kahtlemata ka RVT kui valimiste korraldaja pädevuses ning esitatud väitesse tuleb suhtuda kui ametialase tegevuse käigus esitatud väitesse asutuse juhi poolt, kellel on voli asutuse nimel kõnelda. Seega on tegu RVT poolse väitega MTÜ kohta.

Kaebaja taotleb VVK otsuse ja RVT toimingute tunnustamist õigusvastaseks, sest otsuse ja toiminguga on riivatud kaebaja subjektiivseid õigusi.

Viited

1. *Komisjoni istung esmaspäev, 26.01.2026 kell 13.15* (Riigikogu 26.01)
2. *OTSE: Erikomisjon arutab avalikult e-hääletamise võimalikke turvaohete* (Kovalenko-Kõlvart 26.01)
3. *Avalikustamata kaadrid – arutelu, mis toimus pärast eilse erikomisjoni ülekande katkestamist e-valimiste teemal* (Kovalenko-Kõlvart 28.01)
4. *Küberturvalisuse aastaraamat 2026* (RIA 2026)
5. *Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise 2025. aasta elektroonilise hääletamise toimingute audit. Lõpparuanne* (FocusIT 22.12.2025)
6. *Andmelugu: korduva krüptogrammi juhtum* (Pöder 2026)
7. *Kaspar Kartanase kaebuse lahendamine* (VVK 29.10.2025)
8. *VVK protokoll nr 37, 29.10.2025* (Riigikogu 5.11.2025)